

«موری بوئن» در سال ۱۹۱۳ در «ویورلی تنسی» متولد شد. دکتر «بوئن» به دانشکده‌ی پزشکی در دانشگاه «تنسی» رفت و به‌عنوان پزشک در طول سال‌های ۱۹۴۱ تا ۱۹۴۶ در ارتش خدمت کرد. پس از پایان خدمت در ارتش، آموزش روان‌کاوی را در کلینیک «توباکانزاس» شروع کرد و دریافت که نظریه‌ی «فروید»، سؤال‌های زیادی بیش از آن‌چه او جوابی برای آن‌ها بیابد، ایجاد کرده است. هم‌چنین هنگام کار کردن با بیماران اسکیزوفرنی، شروع به شناسایی آن‌چه که به‌نظر می‌رسید الگوهای پیش‌بینی‌کننده‌ی تعامل بین خانواده و بیمار بود، نمود چراکه الگوی «فروید» برای تبیین این امر، مناسب نبود. الگوهایی که او تشخیص داد، به‌نظر می‌رسید به‌جز درجه‌ی شدت، در سایر موارد، مشابه بقیه‌ی خانواده‌هایی بودند که او در بیرون از کلینیک مشاهده کرده بود. تحقیقات دکتر «بوئن» روی اسکیزوفرنی و عملکرد خانواده به‌عنوان یک واحد عاطفی بود. او نظریه‌اش را هم در خانواده‌ی خود و هم در خانواده‌هایی که در تمریناتش داشت، به‌کار گرفت.

و تعامل بین اعضای خانواده قرارداد. تمایز، روش مشاهده‌ی فرد در بافت نظام هیجانی در زمان موجود است. سطح تمایز از یک شخص به شخصی دیگر، در ابتدای زندگی به‌وجود می‌آید. کودک، زندگی را با هم‌جوشی کامل با مادر آغاز می‌کند و به‌تدریج خود را جدا نموده تا تبدیل به خود شود. درجه‌ای که یک فرد تبدیل به خود می‌شود، به‌علت فرآیندهای عاطفی استقلال و وابستگی، یکسان نیست.

۲- مثلث‌ها

مثلث، کوچک‌ترین نظام رابطه‌ای باثبات است. مثلث، روش‌های قابل پیش‌بینی که از طریق آن، افراد در یک بافت عاطفی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌نمایند را توصیف می‌کند. نظام دونفره، بی‌ثبات بوده و به‌آسانی دچار اختلال می‌شود. مفهوم مثلث، به موقعیتی اشاره دارد که شامل سه نفر است و اغلب، دو نفر خودی و یک نفر غیر خودی در آن حضور دارند. مثلث‌ها بیش‌تر در خانواده‌هایی که سطح تمایز در آن‌ها پایین است، قابل مشاهده می‌باشد زیرا فرآیند مثلث‌سازی، به‌وسیله‌ی واکنش عاطفی اعضای خانواده به‌وجود می‌آید. خانواده‌هایی که تأکید زیادی بر همبستگی دارند، پتانسیل زیادی برای اضطراب و هم‌جوشی دارند، در نتیجه چنین خانواده‌هایی بیش‌تر دچار فرآیند مثلث‌سازی می‌شوند. کاهش اضطراب و واکنش عاطفی، منجر به کاهش مثلث‌سازی می‌شود. هنگامی که تنش و اضطراب در رابطه به‌وجود می‌آید، ناراحتی درونی توسط یکی از اعضای درگیر در رابطه حس می‌شود. به‌منظور حفظ تعادل و نظم رابطه، عضو، ممکن است مشکلات را در خود جذب کرده و سعی نماید که آن‌ها را از طریق هم‌جوشی در ارتباط با یکی دیگر از اعضای خانواده حل نماید. اگر هم‌جوشی، موفقیت‌آمیز باشد، هم‌اکنون سه‌نفر از اعضای خانواده در این رابطه درگیرند.

بهترین نمونه در این مورد، مثلث‌سازی کودک، پدر و مادر است؛ هنگامی که رابطه‌ی پدر و مادر نامتعادل می‌شود، یکی از آنان به‌منظور جست‌وجوی آرامش، با یکی از فرزندان در مورد مشکلی که با همسرش تجربه می‌کند، صحبت می‌نماید. چنین اتفاقی، کودک را به یک عضو فعال در رابطه تبدیل می‌سازد، بنابراین یک مثلث ساخته می‌شود. در حقیقت، مثلث‌سازی بر نگرش فرزندان نسبت به ازدواج تأثیر می‌گذارد. افرادی که در خانواده‌هایی که در آن‌ها مثلث‌سازی، یکی از مکانیسم‌های اولیه برای مهار اضطراب است، رشد کرده‌اند، بیش‌تر احساس نگرانی و ناامنی نسبت به رابطه دارند که در ظاهر، از طریق نگرش‌های منفی نسبت به ازدواج بروز می‌کند.

۳- نظام عاطفی خانواده‌ی هسته‌ای

نظام عاطفی خانواده‌ی هسته‌ای، به‌عنوان فرآیند عملکرد عاطفی در یک نسل توصیف می‌شود. این فرآیند با ازدواج آغاز می‌شود. هر فرد، سطح خاصی از تمایز را با خود به ازدواج می‌آورد. عملکرد ازدواج، به‌صورتی است که در آن

موری بوئن

روانشناس نظام‌ها خانواده

نظریه‌ی نظام‌های خانواده‌ی بوئن

نظریه‌ی نظام‌های خانواده‌ی «بوئن» قادر است چهارچوب منظمی را برای بهتر فهمیدن این که چگونه خانواده‌ی مبدأ شخصی، می‌تواند بر نگرش‌های زناشویی فرزندان اثر بگذارد، فراهم نماید. این نظریه، رشد روان‌شناسی افراد را به‌عنوان پیامد و نتیجه‌ی عملکرد خانواده‌ی مبدأ در نظر می‌گیرد؛ به‌خصوص روشی که از طریق آن، اضطراب و تنش در واحد خانوادگی، مورد مدیریت قرار می‌گیرد. خانواده‌هایی که در آن‌ها اضطراب به‌گونه‌ای مؤثر، مهار می‌شود، مایل به داشتن اعضای هستند که سطح تمایز بالایی داشته باشند. این بدان معناست که اعضای خانواده قادرند تعادل مطلوبی بین نزدیکی و فردیت (جدایی از اعضای خانواده) کسب کنند. اغلب، اعضای چنین خانواده‌هایی تمایل دارند که عملکرد خوبی داشته و کم‌تر دچار رفتارهای مشکل‌آفرین شوند.

خانواده‌هایی که در مواجهه با اضطراب و تنش مشکل دارند، «نامتمایز» نامیده می‌شوند. در چنین خانواده‌هایی، نزدیکی عاطفی خانواده می‌تواند شدید و ناسالم باشد و مانع استقلال هر کدام از اعضا شود. در زمان‌های دیگر، محیط خانوادگی ممکن است به‌گونه‌ای باشد که فاصله‌ی خصمانه‌ای در آن، حاکم بوده و اعضای خانواده، به‌طور عمد از کسب استقلال یکدیگر جلوگیری نمایند.

هشت مفهوم نظریه‌ی بوئن

۱- تمایز خود

تمایز خود، روشی است که از طریق آن، افراد، نیروهای غریزی و خودکار، استقلال و وابستگی که در زندگی‌شان روی می‌دهد را مدیریت می‌کنند. تمایز به‌عنوان سنگ‌بنای نظریه‌ی «بوئن» در نظر گرفته شده است. سطح تمایز یک فرد، در خانواده‌ی مبدأ رشد می‌کند و به‌شدت تحت تأثیر پویایی

آمدن اسکیزوفرنی در او نمی‌شود، بلکه او یکی از تعداد بازیگران از میان نسل‌ها به طرف پایین است. اسکیزوفرنی، چاقی بیش از حد و بیماری‌های جسمانی، روش‌های مهار اضطراب اعضای خانواده در طول فرآیند انتقال چندنسلی‌ست.

۷- جایگاه همشیره‌ها

جایگاه همشیره‌ها، الگوی قابل پیش‌بینی از عملکرد فرد براساس ترتیب تولد و مجموعه‌ی خانوادگی‌ست. شرکای جنسی، الگویی قابل پیش‌بینی از عملکرد براساس جایگاه همشیره‌ها دارند.

۸- فرآیند نظام عاطفی در خانواده

فرآیند عاطفی در جامعه، همان فرآیند عاطفی که در خانواده وجود دارد را توصیف می‌کند. هنگامی که اضطراب، بالامی‌رود، حرکتی در جهت باهم بودن و کاهش پاسخ خلاق به‌وجودمی‌آید که از شفافیت و وضوح فردی در مورد اصول راهنمایی، نشأت می‌گیرد.

سعید عبدالملکی

روان‌شناس و مشاور

s-abdolmalaki@yahoo.com

نیازهای یک شخص، نیازهای دیگری را کامل نموده و افراد، همسرانی را انتخاب می‌کنند که دارای سطح تمایزی شبیه خودشان هستند.

هنگامی که اضطراب و تنش افزایش می‌یابد، چهار پدیده‌ی منفی رخ می‌دهد:

۱- فاصله‌ی بین زوجها ۲- تعارض در ازدواج ۳- بیماری و نقص در یک یا چند فرزند ۴- بدکار کردن عاطفی، جسمانی و اجتماعی یک فرد

۴- فرافکنی خانواده

فرآیندی‌ست که در آن، تمایز پایین والدین، با تمرکز بر یکی از فرزندان، به او منتقل می‌شود. فرآیند فرافکنی خانواده، روشی‌ست برای برخورد با تمایز پایین والدین در یک خانواده. هنگامی که سطح تمایز، پایین و اضطراب، بالاست، شدت فرآیند فرافکنی افزایش می‌یابد. در یک خانواده، به‌طور معمول، یکی از فرزندان، کانون توجه قرار گرفته، درحالی‌که بقیه نادیده گرفته می‌شوند و این‌گونه نیست که خانواده او را «انتخاب» کرده و بر آن تمرکز نماید، بلکه این اتفاق به‌صورت خودکار روی می‌دهد. کودک انتخاب‌شده، به‌طور تفکیک‌ناپذیری با والدین، مثلث‌سازی می‌گردد. کودکانی که برای برخورد با چالش‌های رشدی، آزادترند، نسبت به همشیره‌های‌شان که در فرآیند فرافکنی شرکت داشته‌اند، سطوح بالایی از تمایز را کسب می‌کنند.

۵- گسلس عاطفی

گسلس عاطفی، فرآیندی بین‌نسلی‌ست که در آن، افراد تلاش می‌کنند وابستگی عاطفی حل‌نشده‌ی خود را با والدین، از طریق نزدیکی و جدایی حل نمایند. در این‌صورت فرد، خود را از خانواده با روش‌هایی از قبیل جدایی جسمی، حفظ تماس‌های محدود و یا از طریق ابزارهای درونی از قبیل گوشه‌گیری یا اجتناب جدایی‌کننده، هرچه شکاف عاطفی و اضطراب بیش‌تر باشد، احتمال این‌که فرد دچار گسلس عاطفی شود نیز بیش‌تر است. به‌عنوان مثال، فاصله‌ی جسمانی فردی که به یک نقطه‌ی دیگر از کشور نقل مکان می‌کند، مانند فاصله‌ی عاطفی فردی‌ست که در خانه‌ی خود باقی می‌ماند اما از صحبت با دیگر اعضا خودداری می‌نماید.

در یک خانواده‌ی گسترده، وجود گسلس‌هایی از قبیل نقل مکان جغرافیایی برای پرهیز از تماس، طلاق یا بیماری، همگی نشانه‌هایی از سطح بالای اضطراب هستند. اگر زوج به‌خصوص مرد، به‌لحاظ عاطفی، وضع موجود را حفظ نموده و در دسترس همسر خود باشد، هر دو، ازدواج را به‌صورت رضایتمندانه‌تری تجربه خواهند کرد. زمانی که گسلس عاطفی بین زوج‌ها، به‌خصوص در شوهر اتفاق بیفتد، تعارض زناشویی افزایش می‌یابد.

۶- فرآیند انتقال چندنسلی

به‌طور کلی والدین، فرزندان با سطح تمایز شبیه خودشان به‌وجود می‌آورند، با وجود آن‌که ممکن است سطح تمایز یک کودک با کودک دیگر، تفاوت داشته‌باشد. هرچه کودک در فرآیند مثلث‌سازی والدین، بیش‌تر شرکت کند و هرچه شدت این فرآیند بیش‌تر باشد، کودک نسبت به بدکار کردن و سطوح پایین تمایز، آسیب‌پذیرتر خواهد بود. متغیرهای فرآیند انتقال چندنسلی عبارتند از: ۱- مرگ در خانواده، ترتیب تولد، طلاق و تعارض که می‌تواند شدت فرآیند خانوادگی را افزایش یا کاهش دهد. ۲- تغییرات در جامعه ۳- شرایط دیگری که موجب شکل‌گیری اضطراب در نسل‌ها می‌شود. بیماری هنگامی در یک نفر به‌وجود می‌آید که ترکیبی از وقایع در یک فرد، طی نسل‌ها جمع شود. برای نمونه مادر یک کودک اسکیزوفرنی، سبب به‌وجود